

למדתי לקרוא יותר לא אוכל ללמוד לקרוא, כך במשפט אחד שהוא פרפרזה על דברי הפילוסוף הנודע וולטר בנימין, לוכד דרור בורשטיין את רגע ראשית הקריאה, הרגע בו אות חוברת לאות, למילה, למשפט, לקצב, לצליל, למשמעות. הרגע שבו אני, בעצמי, מחבר את ההברות לכלל עולם שלם של דמיון שנושא אותי ממקום מושבי על הכורסא אל ארץ נסתרת המשתרעת ממני והלאה. רגע של גלוי ותחושת החמצה בצידו. יותר לא אוכל ללמוד לקרוא, יותר לא אחוש את תחושת השחרור של הרוח היודעת כי נפתח בפניה שער של עולם חדש ומבעד לשער היא צופה בצפונותיו וחשה לרגע, כאילו הייתה גבירתו.

חווית הקריאה היא חוויה אישית וקולקטיבית כאחת. אני קוראת את מה שאחרים כתבו ואני מזמינה אותם לתוככי נפשי, אבל אני גם קוראת כחלק מקבוצה, ממגדר, מעם. היהודים, כך אומרים הם עם הספר. הוא שמר עליהם ועל שפתם, על הזיכרון ועל הערגה המשותפת לציון. ולכן רגע הקריאה שלנו כיחידים וכעם הוא רגע מכונן. העם מתהווה לא במעמד הקולקטיבי מול הר סיני אלא ברגע האינטימי של קריאת הטקסט שניתן לנו. כל קורא יודע כי גם האחרים קוראים, את אותו הטקסט, באותו מחזור שנתי, וקהילת הקוראים הזו, מרוחקת ככל שתהייה היא, היא העם. העם שכל אחד מאיתנו מחזיק בדמיונו ובשפתו ובעושר המילים שזורמות ממנו בימי חול ומועד.

עם קורא את מה שירש, את מה שנתן לו אלוהיו, את מה שיצר בעצמו ואת מה שלווה מאחרים, ומשמר בכך את אופיו האנושי והלאומי. עם קורא הוא עם צייתן והרפתקן כאחד. הוא קורא כדי לקיים את הציווי האלוהי המוכתב לו – כדי לעשות ולשמוע -- וכדי להתמודד עם העולם החיצוני המציע לו פיתויים אין קץ. הלאומיות שלנו צמחה מקריאה הרפתקנית

שכזו: כתבי קודש, כתבי מהפכה, כתבי הגות, מילות שירה. בין אהבת האל, לחלום המהפכה, לשנאת הצאר נולדה המדינה שלנו והפכה לממשות.

נולדו מחלום, מכאב, מבריחה ומשיכה. מרצון להגן על ספר הספרים ועל אוהביו, להגן על קוראים שנרדפו כי קראו את כתבי הקודש, כי קראו עברית – שפה אסורה, או פשוט משום שאהבו לקרוא. מכל אותם קוראים חקוקה על לוח ליבי נערה צעירה אחת, שאידה פינק מספרת עליה בספרה המרגש ה"גן מפליג למרחקים." הנערה נותרה יישובה בפאת היער, בעת האקציה, קוראת בשקיקה. המשגיחה התמהה נגשת אליה ושואלת:

"ומה את קוראת?"

"ז'אן כריסטוף",

"זה בטח ספר יפה, אם את קוראת כל הזמן, ועוד היום כאשר לוקחים את הקרובים שלכם."
"אני חייבת להזדרז" ענתה הנערה "אני רוצה להספיק. יש עוד כרך אחד, אני חוששת שלא אספיק." היא בחנה את הספר ואמדה את מספר העמודים שנשארו לה... המשגיחה שמעה, היה לה לא נעים "את תספיקי, בטח שתספיקי זה לא ספר כל כך עבה."

הקמנו מדינה, למען אותה נערה, לזכרה, כדי שנוכל לסיים עבורה את הספרים שלא סיימה לקרוא, כדי שנוכל לכתוב ולקרוא עברית. כדי שלספר יהיה בית.

הקמנו מדינה, יותר לא נוכל עוד להקים מדינה. רגע הקמת המדינה הוא רגע של גלוי ותחושת החמצה בצידו. יותר לא נוכל עוד להקים מדינה, יותר לא נחוש את תחושת השחרור של הרוח היודעת כי נפתח בפניה שער של עולם חדש ומבעד לשער היא חשה, בפעם הראשונה, את תחושת החרות המלאה ללא מעצורים.

באוזנינו מהדהדות עדיין המילים הראשונות של ספר המדינה: "התכנסנו כאן, חברי מועצת העם, על מנת להקים בארץ ישראל, מדינה יהודית, היא מדינת ישראל." אנחנו כותבים את הספר הזה מידי יום, מנסים להקנות משמעות למילים שכוננו אותנו.

איך בונים מדינה? משפט אחר משפט, כמו משחק ילדים בו כל אחד משלים חלק מהמשפט, שם את המילה שכתב בכובע, מישהו מערבב, מישהו אחר שולף מחבר ומנסה ליצור רצף של הגיון. לפעמים הרצף יוצר אמירה חדשה ומרתקת, לפעמים אמירה חסרת שחר, לפעמים הרצף נישבר, לפעמים אין יותר מה לומר.

שישים שנה אנו בונים רצפים של מילים, מדי פעם המועקה גורמת לנו לערוג אל הדף הלבן, החלק, המסמן התחלה חדשה שנדמת תמיד מבטיחה כל-כך. התחלה המזמנת משהו טהור, נקי מאימת העתיד ומזיכרונות העבר. הדף חדש עד שנכתבת בו האות הראשונה ואז הפלא ופלא הוא הופך דומה לקודמיו. קצת ישן, קצת חדש, חציו ירושלים חציו תל-אביב, ושוב העתיד המבטיח מתרפק על העבר ולו רק בזכות זרם המילים המוכר כל-כך: שאו שלום, תודה וברכה, וכן וחסד ורחמים, מה עוד אפשר לומר. לקשט בקצת שיבולים, לתרגם לרוסית, לאמהרית או לערבית. אפשר לזמזמם או לשיר או להתפלל חרישית.

ספר ימינו עב כרס, דפיו מרוטים, לא יהיה בו דף ללא מתום, לא ייוולד כאן צרוף מילים חדש שיביא גאולה, רק עוד מילה, עוד שלב בחתירה המתמדת אל המנוחה והנחלה, ואולי נגיע רק לחניית ביניים, לא נורא, ארבעים שנה – ותשקוט הארץ ארבעים שנה הלואי.

כל מעשה אנושי תחילתו בחלום, אמר הרצל, בחלום או באמונה, או בשניהם גם יחד. באמונה שהחלום ירקום עור וגידים ויוליד מדינה, בערגה שהאמונה תוליד פעולה, שתולידה תוצאה, שסופה חלום. אלוהים, כך אומרים, ברא את העולם במילה, אנשים בונים אותו במעשים, במעשים הכלואים בין מילים ואמונות תקוות ותפילות. היושבים על במה זו תרמו למדינת ישראל בשישים שנותיה שרשרת של מילים ומעשים, רגעים של איכות, יצירה, חזון ואמונה. כל אחת ואחד מהן חתר בדרכו לארוג אל היצירה המשותפת שלנו משהו חדש, שבלעדיו היינו כולנו דלים יותר.

יחד הקמנו מדינה, לא נוכל עוד להקים מדינה, ומי שלא הייה שם בחדר מועצת העם ישא את רגע השחרור המופלא בזיכרונו בלבד. ישא ולא ישכח. בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא היה שם, שמע את המילים, חש את חווית השחרור המופלא של עם שהחל לכתוב מחדש את ספר חייו והוא כותב וכותב וכותב. כותב בספר דברי ימי העולם לא כגר, זר או תייר - כעם, ככל העמים. כותב כל הימים: בימי חול וכשלון בימי יצירה והצלחה, בימי כאב ובימי שמחה – כיום הזה, כל יום, כל שנה, שישים שנה.